

Äpple
Skadedjur

BLADLÖSS PÅ ÄPPLE

Äppleträden kan angripas av fem bladlusarter tillhörande överfamiljen Aphidoidea. Av dessa tillhör fyra familjen Aphididae, "äkta" bladlöss, och de behandlas i detta faktablad. Röd äpplebladlus (*Dysaphis plantaginea*) är den ekonomiskt mest betydelsefulla och därefter kommer grön äpplebladlus (*Aphis pomi*). De två övriga arterna, äpple-gräsbladlus (*Rhopalosiphum insertum*) och äpple-hundkexbladlus (*Dysaphis anthrisci*), är mer eller mindre skadefria. Den femte arten är blodlus (*Eriosoma lanigerum*), som tillhör familjen Pemphigidae, pungbladlöss. Se faktablad 164 T.

Skadebild

De olika arterna uppträder vid lite skilda tider på säsongen och de gör olika typer av skada. De mest betydande skadorna görs av den röda äpplebladlusen, vilken orsakar s.k. bladlusäpplen. Kart på angripna rosetter utvecklas inte på normalt sätt, utan blir förkrympta och nyponlika. Efterhand sprider sig lössen även till årsskotten, vilka blir förvridda i toppen och mer eller mindre slutar att växa. De angripna bladen blir kraftigt inrullade och buckliga. De olika äpplesorterna varierar i mottaglighet och 'Gravensteiner' tycks vara något av en favorit för denna bladlusart.

Angrepp av den röda äpplebladlusen ger upphov till s.k. bladlusäpplen; förkrympta och nyponlika frukter. Foto: Christer Tornéus

Skador av äpple-hundkexbladlusen är mycket iögonfallande men saknar i stort sett betydelse.

Foto: Karl-Fredrik Berggren

Den gröna äpplebladlusen angriper främst årsskotten. Lössen sitter ofta direkt på skotten, som blir deformerade och stannar i växt. Angripna blad kan bli buckliga och rullar ihop sig, men inte särskilt starkt. Det bildas rikligt med honungsdagg (sockerhaltiga exkrementer). Om lössen suger direkt på karten blir äpplena knottiga och missfärgade.

Äpple-gräsbladlusen, som man främst finner på blomknopparna, gör enbart lätta sugskador och har vare sig toxisk inverkan eller avsondrar honungsdagg i någon större utsträckning. 'Mutzu' tycks vara ytterligt begärlig för denna lus. Vid stora mängder löss på nyplanterade träd kan det bli svårare att skapa bra träd p.g.a. att urvalet av lämpliga skott minskar.

Äpple-hundkexbladlusen ger upphov till liknande bladskador som den röda äpplebladlusen orsakar, men bucklorna blir partiellt kraftigt rödfärgade. Denna art orsakar inte "bladlusäpplen".

Utseende

De två *Dysaphis*-arterna är mycket svåra att skilja med hjälp av utseendet. De varierar i färg från stålgrå-blå till nästan skära. De är överdragna med ett svagt vitaktigt vaxskikt och cirka 3,3 mm långa. Sifonerna (ryggrören) är svarta och inte

särskilt långa. Enklast skiljer man dessa arter åt med hjälp av deras skadebilder.

De två övriga arterna är båda gröna, men ändå lätta att skilja åt. Den gröna äpplebladlusen är 1,8 mm lång, trind, enfärgat grön och har långa helsvarta sifoner. Äpple-gräsbladlusen är 2,3 mm lång, mera långsmal och har en tydlig "söm" längs sidorna. Den är tvåfärgad i grönt och gulgrönt och sifonerna är svarta enbart i spetsarna.

Biologi

Äpple-gräsbladlus och äpple-hundkexbladlus är obligata värdväxlare, dvs. de *måste* gå över till sina sommarvärdar gräs resp. hundkex. Röd äpplebladlus är fakultativ värdväxlare dvs. den *kan* fullfölja hela sin livscykel på äpple utan att gå över på sommarvärdar, kämpar (*Plantago* spp). Grön äpplebladlus har ingen värdväxling.

Samtliga fyra arter övervintrar som ägg på äppleträden. Den gröna äpplebladlusen lägger sina ägg främst på årsskottens bark, medan äpple-gräsbladlusen föredrar något äldre ved. Båda arterna har svarta, blanka, 0,6 mm stora ägg. *Dysaphis*-arterna lägger sina ägg i barksprickor och ojämnheter på fruktved eller direkt på fruktsporrarna. Äggen är långsmalt ovala, svarta och något vaxpudrade.

Den art som kläcks tidigast är äpple-gräsbladlusen, som kommer redan på grön spets. Något senare (musöron/tät klunga) dyker den gröna äpplebladlusen upp. På tät klunga kommer äpple-hundkexbladlusen och strax därefter den röda äpplebladlusen.

Redan efter en generation, normalt i början av blomningen, migrerar äpple-gräsbladlusen över till sin sommarvärd, som är olika gräsarter där den lever på rötterna. Lite senare försvinner även äpple-hundkexbladlusen. Huruvida den röda äpplebladlusen migrerar eller inte beror på flera faktorer och det kan dröja ända till augusti innan det sker. Under sommaren trivs den bra på vattenskott. Den gröna äpplebladlusen har ingen värdväxling, men likväl bildas vingade former under sommaren, så att den kan sprida sig till nya äppleträd.

Åtgärder

Det är främst den röda äpplebladlusen som behöver bekämpas. I den konventionella odlingen används Pirimor (klass 2 L), ett relativt selektivt medel. Det har utpräglad gasverkan, vilket behövs eftersom lössen är väl skyddade inne i de bucklade bladen. Behandlingstidpunkten är mycket viktig eftersom den fytotoxiska effekten i form av bladlusäpplen induceras mycket tidigt. Normalt sprutar man strax före eller i begynnande blomning. I fritidsodling och ekologisk odling rekommenderas behandling med mineral- eller paraffinolja mellan utvecklingsstadierna "tät klunga" och "ballong". Den gröna äpplebladlusen förekommer ofta rikligt i fritidsodling. Genom sin placering ytterst på skotten är den lätt att "tvätta" bort med vatten eller något s.k. växtvårdsmedel, t.ex. vanlig såpa, insektssåpa eller paraffinolja.

Naturliga fiender

Bladlössen angrips av många rovdjur bland insekterna, men också fåglar som blåmes och talgoxe gör stor nytta genom att plocka i sig de övervintrande äggen. Bland insekterna hittar vi symbolen för biologisk bekämpning, nyckelpigan. I själva verket rör det sig om ganska många olika nyckelpigarter i olika färgkonstellationer som rött/svart, brunt/vitt och gult/svart. Andra viktiga bladluspredatorer är bladluslejon, blomflugor, näbbstinkflyn, gallmyggor, tvestjärtar och parasitsteklar. Tyvärr förhåller det sig dock så att nyttodjuret i regel inte får bukt med lössen förrän skadorna redan har skett. Förekomst av myror är en bidragande orsak till detta. Myrorna mjölkar lössen på honungsdagg och jagar därför bort eller biter ihjäl de nyttodjur som vill äta upp deras "boskap".

Text: Christer Tornéus
Jordbruksverket
Box 12, 230 53 Alnarp
Tel: 040-4152 90
Fax: 040-46 07 82
e-post: christer.torneus@sjv.se

Augusti 2003

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018-67 23 66 (jordbruk) resp. 018-67 23 47 (trädgård).

ISSN 0281-8566

© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvariga utgivare: Jordbruk: Roland Sigvald
Trädgård: Maj-Lis Pettersson
Redaktörer: Jordbruk: Eva Twengström
e-post: Eva.Twengstrom@evp.slu.se
Trädgård: Maj-Lis Pettersson
e-post: Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se
Hemsida: <http://www.entom.slu.se>
Distribution: SLU Publikationstjänst
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tel. 018-67 11 00
Fax. 018-67 35 00
e-post: publikationstjanst@slu.se